

Τεχνικές Μελέτης Θεωρητικών Μαθημάτων

Εφαρμογή των Στρατηγικών Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας
Δημοτικό & Γυμνάσιο

Περιεχόμενα

Θεωρητικό υπόβαθρο	5
Οργάνωση Μελέτης	16
Ενδεικτικό Πρόγραμμα Μελέτης.	16
Βηματολόγιο Οργάνωσης Τσάντας	16
Βηματολόγιο Οργάνωσης Κασετίνας	18
Ημερολόγιο Προετοιμασίας Μελέτης	19
Ημέρα 1η: Συνεργατική Προετοιμασία Μελέτης	19
Ημέρα 2η: Ενημέρωση Διαδικασίας Προετοιμασίας	21
Ημέρα 3η: Υπενθύμιση Διαδικασίας	21
Ημέρα 4η: Εξάσκηση Αυτόνομης Μελέτης	22
Ημέρα 5η: Αυτόνομη Εργασία	23
Χρήσιμες Συμβουλές για Αποτελεσματική Μάθηση	25
Εύρεση Στόχων	25
Αποβολή Αιτιών Αργού Διαβάσματος	27
Σημείωση Προτεραιοτήτων	27
Χρήσιμες Συμβουλές για Μαθητές	28
Χρήσιμες Συμβουλές για Γονείς	29
Τύποι Μάθησης	30
Οπτικός Τύπος	30
Ακουστικός Τύπος	31
Λεκτικός Τύπος	32
Κινησθητικός Τύπος	32
Λογικο-μαθηματικός Τύπος	33
Κοινωνικός Τύπος	34
Μοναχικός Τύπος	34
Τεχνικές Μελέτης Θεωρητικών Μαθημάτων	35
Αξιοποίηση Φαντασίας Μέσω Παραδειγμάτων	35
Αποφυγή Κόπωσης Μέσω Σχεδιαγραμμάτων και Σημειώσεων	38
Κριτική Μελέτη Μέσω Γνωστικών Χαρτών	40
Χρήση Μολυβιού/ Στυλό Μέσω Μνημονικών Μεθόδων	41
Αποφυγή Διάσπασης Προσοχής	41
Τεχνική Αυτοεξέτασης	42
Έμφαση στις Εξετάσεις	43
Μέθοδος Επιβράβευσης	44
Λίστες Ελέγχου	46
Αυτοαντίληψη	47
Καπέλα Σκέψης	48
Εκπαιδευτικές Κάρτες	49
Τεχνική Story Activation	51
Κατασκευή Ημερολογίου	52
Παιγνιώδης Διδασκαλία	54
Αξιοποίηση Τέχνης	55

Είδη Μνημονικής	56
Κρίκοι	57
Κρεμάστρα	58
Ακροστιχίδα	59
Ομοιοκαταληξία	59
Σύνοψη – Βήματα για Ευκολότερη Μελέτη	59
Περιεχόμενο Θεωρητικών Μαθημάτων	62
Νεοελληνική Γλώσσα	62
Λογοτεχνία	63
Αρχαία Ελληνικά	64
Ιστορία	64
Γεωγραφία	65
Βιολογία	66
Μελέτη Περιβάλλοντος	67
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή	67
Οδηγός Εφαρμογής μέσω Δημιουργικών Δραστηριοτήτων	67
Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία	68
Αρχαία Ελληνικά	105
Ιστορία	121
Γεωγραφία	148
Βιολογία	163
Μελέτη Περιβάλλοντος	172
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή	187
Παράρτημα	199

Θεωρητικό υπόβαθρο

Περίληψη

Η μελέτη των θεωρητικών μαθημάτων που απαιτούν ανάγνωση και αποστήθιση κειμένου είναι έργο δύσκολο για μαθητές με δυσαναγνωσία, που δυσκολεύονται να διαβάσουν γρήγορα, να κατανοήσουν επίσης γρήγορα και να απομνημονεύσουν σημαντικά σημεία και έννοιες για να μπορέσουν να τα αναπαραγάγουν στην εξέταση της επόμενης μέρας. Το γεγονός πως πολλά μαθήματα ακόμα και αν είναι θετικά απαιτούν την αρχική κατανόησή τους μέσα από ένα ευρύ θεωρητικό πλαίσιο οδήγησε στη δημιουργία ενός υλικού εστιασμένου σε τεχνικές που μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην αποτελεσματικότερη προσέγγιση της θεωρίας μετατρέποντάς τη σε πράξη. Το υλικό εφαρμόστηκε σε μαθητές ηλικίας Γ' – ΣΤ' Δημοτικού καθώς και σε μαθητές των πρώτων τάξεων του Γυμνασίου με διαγνωσμένα συμπτώματα γενικευμένων μαθησιακών δυσκολιών, δυσλεξίας και διάσπασης ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας. Τα αποτελέσματα του προγράμματος διαμορφώθηκαν μέσω της ποιοτικής έρευνας, με σύντομη συνέντευξη σε εκπαιδευτικούς, που αξιοποίησαν τη διδακτική μεθοδολογία παρέμβασης. Συμπερασματικά, αναδείχτηκε πως το παρόν διδακτικό υλικό βασισμένο στη διαφοροποιημένη μέθοδο διδασκαλίας ήταν σημαντικό για την καλύτερη γνώση και απόκτηση δεξιοτήτων που απαιτούνται για την προσέγγιση θεωρητικών και όχι μόνο μαθημάτων.

Λέξεις – Κλειδιά: θεωρητικά μαθήματα, οργάνωση μελέτης, τεχνικές μελέτης, διαφοροποιημένη διδασκαλία

Εισαγωγή

Μαθαίνω σημαίνει να καταλαβαίνει κανείς νέα πράγματα και να ανακαλύπτει τρόπους να τα υλοποιεί. Η μάθηση συνδέεται άμεσα με τη μελέτη. Μελετώ, λοιπόν, σημαίνει να κοιτάξει κανείς για ό,τι ενδιαφέρεται, να διαβάσει γι' αυτό και ύστερα να μαθαίνει. Πολλοί μαθητές, βέβαια, μελετούν για να γράψουν απλά καλά σε ένα διαγώνισμα, αλλά η μάθηση δεν έχει να κάνει με αυτή τη συνθήκη και η παραπάνω κατάσταση δεν αποτελεί ουσιώδη λόγο για να μελετάει κανείς. Ο καθένας από εμάς οφείλει να μελετάει για να χρησιμοποιήσει αυτά που έμαθε. Το γεγονός, όμως, πως αρκετοί δε γνωρίζουν πώς να μελετούν οδηγεί σε προβλήματα και σε διακοπή της μαθησιακής διαδικασίας. Για τον λόγο αυτό, απαιτείται η ύπαρξη διαφοροποιημένων τεχνικών που θα ενισχύσουν την επιθυμία για πραγματική και όχι επιφανειακή μελέτη.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελεί ένα είδος διδασκαλίας με βασικό γνώμονα το γεγονός πως ο κάθε μαθητής είναι ξεχωριστός και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζεται εντός και εκτός σχολικού πλαισίου. Αρχικά, η μάθηση εστιάζει στη χρήση βασικών δεξιοτήτων για την κατανόηση σημαντικών εννοιών ή αρχών. Στη συνέχεια, η ανάθεση διαφοροποιημένων μορφών εργασίας βοηθά στην αξιολόγηση των μαθητών και στην ενθάρρυνσή τους για ενεργή συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία. Τέλος, η υιοθέτηση πολλαπλών διδακτικών στρατηγικών βοηθά στην μετατροπή της μάθησης και της γνώσης σε ευχαρίστηση και δημιουργία (Tomlinson, 2010).

Επιπροσθέτως βεβαιωθείτε ότι υπάρχουν αρκετά διαλείμματα στο πρόγραμμα του παιδιού (π.χ. 5-10 λεπτά) κατά τη διάρκεια των οποίων μπορεί να τσιμπήσει κάτι ή να παίξει ένα παιχνίδι.

Παράδειγμα μαθητή που οργάνωσε τις εργασίες του γύρω από απογευματινά παιδικά προγράμματα

- ➡ 4:30 Μαθηματικά
- ➡ 5:00 Πρόγραμμα τηλεόρασης
- ➡ 5:30 Γλώσσα
- ➡ 6:00 Φαγητό
- ➡ 6:30 Ιστορία
- ➡ 7:00 Τηλεόραση
- ➡ 8:00 Χημεία
- ➡ 8:30 Τηλεόραση

Μέσω της κάρτας πορείας μπορείτε να διαπιστώσετε ορισμένες ενδείξεις ως προς τις δεξιότητες που έχει αναπτύξει το παιδί κατά τη διάρκεια του διαβάσματος.

ΚΑΡΤΑ ΠΟΡΕΙΑΣ				
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: ΣΧΟΛΕΙΟ: ΤΑΞΗ: ΤΜΗΜΑ:				
Α. Περιγραφική Αποτίμηση				
1η Θεματική Ενότητα:				
2η Θεματική Ενότητα:				
3η Θεματική Ενότητα:				
4η Θεματική Ενότητα:				
Διαβαθμίσεις	1ο Επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας Αρχόμενη	2ο Επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας Αναπτυσσόμενη	3ο Επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας Ικανοποιητική	4ο Επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας Εξαιρετική
Παρατηρούμενες ενδείξεις ως προς τη δεξιότητα (ο μαθήτης/ η μαθήτρια)	ανταποκρίνεται ως προς τη δεξι- ότητα σε επιδεί- ξεις, υποδείξεις σε δραστηριότη- τα καθοδήγησης	καταβάλλει προ- σπάθεια, συμ- μετέχει ενεργά δοκιμάζει/ πει- ραματίζεται, δεν εγκαταλείπει, ζητά υποστήριξη κατά την εμπλοκή του/της στη δρα- στηριότητα	αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και προωθεί συνεργατικές στρατηγικές κατά την εμπλο- κή του/της στη δραστηριότητα	εκδηλώνει αυ- θεντική διάθε- ση για γενίκευ- ση, μεταφέρει την εκδηλούμε- νη δεξιότητα σε άλλες δραστη- ριότητες, συμ- μετέχει ολόπλευ- ρα στη δρα- στηριότητα
				
				
				

Παράδειγμα κατανόησης κειμένων

Κατανοώντας τα κείμενα που διαβάζουμε.....!!

Ξεκινάμε να διαβάσουμε ένα κείμενο καθόμαστε συγκεντρωμένοι μπροστά στο κείμενο.

Πρώτα, διαβάζουμε το τίτλο του κειμένου, γράφουμε τι φανταζόμαστε ό,τι θα λέει αυτό το κείμενο στη συνέχεια.

Μετά, αρχίζουμε να το διαβάζουμε αργά, σημειώνουμε με ωραίο χρώμα τις λέξεις που μας κάνουν εντύπωση ή μας δυσκολεύουν. Ύστερα, γράφουμε δίπλα σε κάθε μέρος του κειμένου μία πρόταση που να περιγράφει στο τι αναφέρει κάθε μέρος του κειμένου.

Έπειτα, παίρνουμε το τετράδιο μας και οργανώνουμε τις πληροφορίες που μας δίνει το κείμενο. Απαντάμε σε αυτές τις ερωτησούλες:

➡ Ποιος;

➡ Πού;

➡ Πότε;

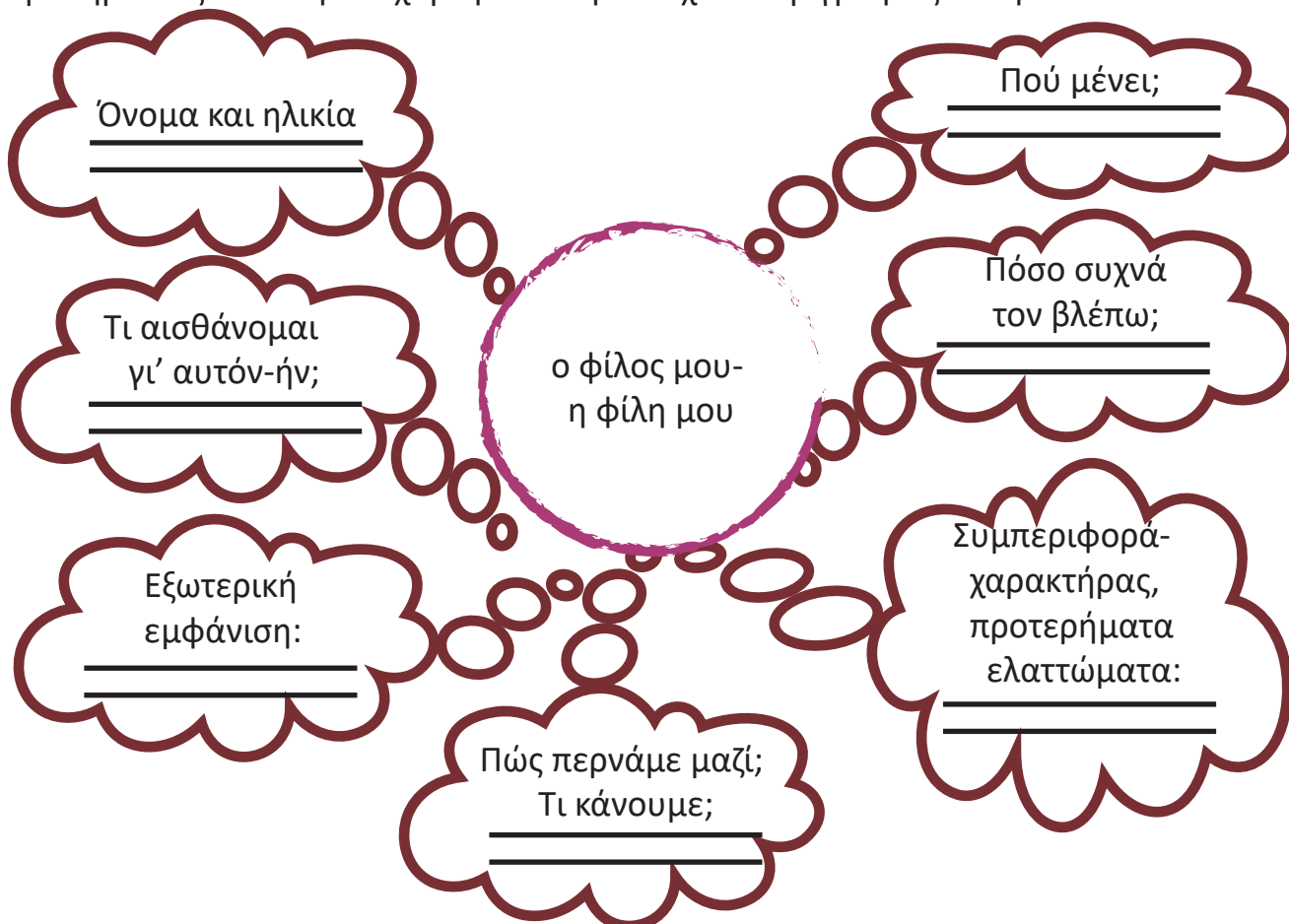
➡ Τι;

Αφού απαντήσουμε σε αυτές τις ερωτήσεις, μπορούμε να γράψουμε μία περίληψη του κειμένου.

Παράδειγμα νοητικού χάρτη

Ας περιγράψουμε!

Συμπληρώνεις τον νοητικό χάρτη και στη συνέχεια περιγράφεις τον φίλο σου.

ΒΗΜΑΤΑ

ΒΗΜΑ 1→MODELLING

Πρώτα κάνουμε τα πάντα εμείς.

Διαβάζω στο παιδί τον τίτλο του κειμένου “Οι δύο φίλοι και η αρκούδα” και του αναφέρω τι σκέφτομαι (π.χ. εγώ όταν διαβάζω αυτόν τον τίτλο μου έρχεται στο μυαλό ένα παραμύθι που διάβαζα μικρός/ή). Έπειτα, του εξηγώ γιατί το έκανα αυτό (π.χ. εγώ το κάνω αυτό γιατί έτσι ενεργοποιώ την παλιά μου γνώση ώστε να μπορέσω να την ενσωματώσω στην καινούργια μου γνώση). Στη συνέχεια, του λέω τι πιστεύω ότι μπορεί να λέει το κείμενο που θα διαβάσω αργότερα (π.χ. εγώ πιστεύω πως το κείμενο μιλάει για την έννοια της φιλίας) και του εξηγώ ότι αυτό θα με βοηθήσει να κατανοήσω το κείμενο καλύτερα όταν θα το διαβάσω. Στο τέλος, θα του εξηγήσω πως αν κάνει και αυτό τα ίδια βήματα που έκανα και εγώ τότε θα μπορεί πολύ εύκολα να κατανοεί το κείμενο που θα διαβάζει.

ΒΗΜΑ 2→ΜΑΖΙ

Σε αυτό το βήμα θα τα κάνουμε όλα μαζί.

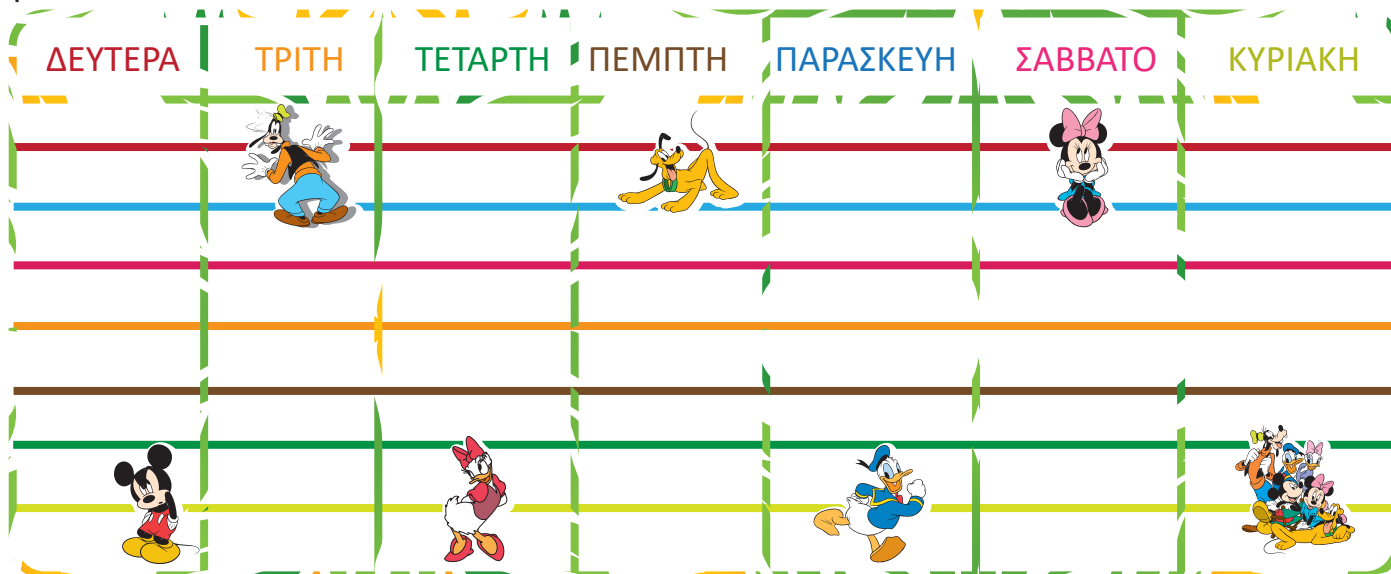
Δίνω στο παιδί το κείμενο, διαβάζουμε τον τίτλο “Οι δύο φίλοι και η αρκούδα” και το ρωτώ τι σκέφτεται διαβάζοντας αυτόν τον τίτλο. Αφού το παιδί μας απαντήσει (π.χ. σκέφτομαι πώς είναι η πραγματική φιλία), το ρωτάμε αν έχει εμπειρία με κάτι παρόμοιο (π.χ. σύγκρουση με έναν φίλο) και εκείνο αναλόγως μας απαντάει (ανάκληση γνώσης). Τέλος, το ρωτάμε με βάση τον τίτλο που άκουσε τι πιστεύει ότι μπορεί να λέει το κείμενο και εμείς καταγράφουμε τις απαντήσεις του.

ΒΗΜΑ 3→ΜΟΝΟ ΤΟΥ

Του δίνω τώρα ένα καινούργιο κείμενο και του ζητάω να το κάνει μόνο του ακολουθώντας τα παραπάνω μας βήματα. Εγώ κοιτάω με τη σειρά μου αν τον βοήθησε αυτή η τεχνική.

➡ Κατασκευή Ημερολογίου

Φτιάξτε μαζί με το παιδί σας ένα εβδομαδιαίο ημερολόγιο. Κάθε μέρα το παιδί θα σημειώνει στο ημερολόγιο τις εργασίες που έχουν ολοκληρωθεί. Μπορείτε να το διακοσμήσετε με τους αγαπημένους του ποδοσφαιριστές και ήρωες και δώστε στις ημέρες τα ονόματα αυτών.

Μελέτη Περιβάλλοντος

Στη Μελέτη Περιβάλλοντος τα παιδιά των τάξεων Α' και Β' ασχολούνται με την έννοια του χρόνου (κατασκευή ημερολογίου, εκμάθηση μηνών, εποχών, ημερών, ώρας), επεξεργάζονται τις ενότητες «σχολείο», «οικογένεια», «γειτονιά», «πόλη», το φυτικό και το ζωικό περιβάλλον. Επίσης, στην ενότητα «χρήμα», τα παιδιά εξασκούνται στη χρήση του ευρώ (χαρτονομίσματα, κέρματα), μαθαίνουν για την αγορά, τη συναλλαγή και τα επαγγέλματα (ασχολίες των κατοίκων των πόλεων και των χωριών).

Στις τάξεις Γ' και Δ' Δημοτικού τα παιδιά ασχολούνται με την επεξεργασία των θεμάτων όπως:

- Η κοινωνία, οι ανθρώπινες σχέσεις, "ζούμε μαζί και συνεργαζόμαστε"
- Το άτομο και ο άνθρωπος
- Το φυσικό περιβάλλον:
- Οικονομία και επαγγέλματα
- Αθλητισμός - Πολιτισμός
- Επικοινωνία - Ενημέρωση

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής διδάσκεται στην Γ' Γυμνασίου και μέ-
σα από τη διδασκαλία του επιδιώκεται:

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα: τον τρόπο που είναι οργανωμένη η κοινωνία, τις ομάδες που την συνθέτουν, τους θεσμούς και τα προβλήματά της.
2. Να γνωρίσουν την πολιτική πραγματικότητα και να αποκτήσουν πολιτική παιδεία, η οποία θα τους καταστήσει ικανούς και ενεργούς πολίτες.
3. Να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, να καλλιεργήσουν τον διάλογο και να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας.
4. Να προσεγγίσουν την πραγματικότητα με σύνθετο και κριτικό τρόπο, προετοιμαζόμενοι για την είσοδό τους και την ομαλή ένταξή τους στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Οδηγός Εφαρμογής μέσω Δημιουργικών Δραστηριοτήτων

Τα παραπάνω μαθήματα και η προσέγγιση του θεωρητικού τους πλαισίου απαιτούν την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων:

- Αναγνωστική Κατανόηση
- Παράγωγή Γραπτού και Προφορικού Λογού
- Εμπλουτισμός Λεξιλογίου
- Μνημονικές Δεξιότητες

Παππούς και το εγγονάκι

Στο μικρό αυτό αφήγημα ο μεγάλος Ρώσος στοχαστής και συγγραφέας Λέων Τολστόι σκιαγραφεί με λιτότητα το θέμα της συμβίωσης του γέροντα γονιού με την οικογένεια του παιδιού του. Η στοιχειώδης πλοκή οδηγεί στη λύση-μήνυμα που είναι η αγάπη και η κατανόηση προς τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας.

Ο παππούς είχε γεράσει πολύ. Τα πόδια του δεν τον πήγαιναν, τα μάτια του δεν έβλεπαν, τ' αυτιά του δεν άκουγαν. Δόντια δεν είχε. Κι όταν έτρωγε, του χυνόταν το φαγητό. Ο γιος του και η νύφη του δεν τον έβαζαν πια μαζί τους στο τραπέζι, αλλά του 'διναν να φάει πάνω στη μεγάλη χτιστή χωριάτικη **θερμάστρα** όπου πλάγιαζε.

Ι. Μπιλίμπιν, από την εικονογράφιση του ρωσικού λαϊκού παραμυθιού Το φτερό του σταυραϊτού

Κάποτε που του βάλανε να φάει στο πήλινο πιάτο, του ξέφυγε από τα χέρια, έπεσε κι έσπασε. Η νύφη του άρχισε τότε να τον μαλώνει πως όλα τα χαλάει στο σπίτι και σπάει τα πιάτα. Τέλος του είπε πως αποδώ και πέρα θα του 'διναν να τρώει στην ξύλινη γαβάθα. Ο παππούς αναστέναξε μόνο και δεν είπε τίποτα.

Μια μέρα ο άντρας με τη γυναίκα του παρακολουθούσαν που ο γιος τους μαστόρευε κάτι σκαλίζοντας ένα μικρό κούτσουρο. Ο πατέρας λοιπόν τον ρώτησε:

«Τι φτιάχνεις εκεί, Μίσα;».

Κι ο Μίσα απαντά:

«Φτιάχνω μια μεγάλη γαβάθα, πατερούλη. Όταν εσύ κι η μάνα μου γεράσετε, θα σας ταΐζω σ' αυτήν τη γαβάθα».

Ο άντρας κι η γυναίκα του κοιτάχτηκαν και δάκρυσαν. Νιώσανε ντροπή που είχαν προσβάλει τον παππού. Κι από τότε τον βάλανε να τρώει μαζί τους στο τραπέζι και τον πρόσεχαν όπως πρέπει.

Λ. Τολστόι, Διηγήματα, μύθοι και παραμύθια, μτφρ. Π. Ανταίος, Ωκεανίδα

Γράφω την περίληψη...

Διαβάζω...
Το κείμενο

Διαβάζω με προσοχή το κείμενο και εντοπίζω με ποιο θέμα ασχολείται.

Χωρίζω...
Το κείμενο σε μέρη

Αποφασίζω σε πόσα νοηματικά μέρη μπορεί να χωριστεί το κείμενο.

Επιλέγω...
Τα βασικά

Συνθέτω τις βασικές πληροφορίες κάθε μέρους και γράφω πλαγιότιτλους.

Γράφω...
Με δικά μου λόγια

Συνοψίζω τους πλαγιότιτλους σε ένα συνεχές κείμενο, με δικά μου λόγια, θεματική πρόταση και κατακλείδα.

1η Ανάγνωση

2η Ανάγνωση

Θέμα κειμένου

3η Ανάγνωση

(λέξεις- κλειδιά)

Επισήμανση: Ακολουθήσε τα παραπάνω βήματα και γράψε την περίληψη του κειμένου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....